

O EURÓPSKEJ BEZPEČNOSTNEJ A OBRANNEJ INTEGRÁCII V KONTEXTE PRÍSTUPU MALÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV EURÓPSKEJ ÚNIE K NEJ

ON EUROPEAN SECURITY AND DEFENSE INTEGRATION IN THE CONTEXT OF THE APPROACH OF SMALL MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION TO IT

Radoslav IVANČÍK

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 23. 09. 2022

Schválený: 12. 12. 2022

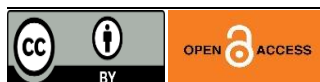
Vydaný: 31. 12. 2022

ABSTRACT

The European Union is a community of currently twenty-seven member states. Most of them are classified as smaller or small states in terms of geographical area and economic strength as well as military power. Therefore, one of the most researched topics within the European Union's foreign, security and defence policy concerns its small member states and their approaches to security and defence integration. Their interests in this area may differ significantly from those of the larger member states of the Union, as well as their strategies. Considering the already achieved progress in European integration in the field of security and defence, the author therefore deals in the study with the challenges and opportunities that the small member states of the European Union had to deal with. In the above context, within the framework of interdisciplinary theoretical scientific research, it assesses the previous research of small member states within the European security and defence policy, examines developments in the field of security and defence integration, and at the same time analyses the main discussions taking place in the professional literature about small member states of the European Union and their approach to security and defence integration.

KEYWORDS

European Union, security, defence, integration, approaches, interests.

© 2021 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

Napriek významnému pokroku v integrácii v oblasti bezpečnosti a obrany, ktorý bol dosiahnutý v čase, keď Európskej komisii predsedal Jean-Claude Juncker (Bassot – Hiller,

2019), sa dá povedať, že Európska únia (ďalej len „EÚ“ alebo „Únia“) dnes opäť stojí pred novými a naliehavými integračnými výzvami kvôli hrozbám a krízam, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú jej vývoj, zvlášť v bezpečnostnej a obrannej sfére. V tomto zmysle má súčasný stav Únie veľa spoločného s tým na začiatku dvadsiateho prvého storočia. V tej dobe, poznačenej vojnou proti terorizmu v dôsledku viacerých krvavých teroristických útokov vo svete (New York, Washington, Londýn, Madrid atď.), turbulenciami a vojnami na Balkáne a Blízkom východe a objavením sa takzvaných rastúcich mocností, EÚ zavádzala svoju prvú Európsku bezpečnostnú a obrannú politiku (ďalej len „EBOP“), ktorá sa neskôr po prijatí Lisabonskej zmluvy (Brhlíková, 2013; Jurčák – Martaus, 2021) transformovala na Spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku (ďalej len „SBOP“), a jej prvú Európsku bezpečnostnú stratégiu (ďalej len „EBS“).

Vznik EBOP a prijatie EBS boli nasledované vlnou štipendií v oblasti európskych štúdií, zameraných jednak na výzvy, ktorým budú členské štáty Únie čeliť v dôsledku ďalšej integrácie v oblasti bezpečnosti a obrany, a jednak na vplyv, ktorý by mohli mať v tejto sfére veľké a silné členské štáty na menšie (Fiott, 2019; Tocci, 2019). Jednou z najviac skúmaných tém sa v tejto súvislosti stala problematika malých členských štátov EÚ a ich postojov, resp. pohľadov na európsku bezpečnostnú a obrannú integráciu (Pedi, 2019). V uvedenom kontexte to nie je vôbec prekvapujúce, keďže v týchto dvoch oblastiach sa záujmy a moc malých štátov môžu značne rozchádzať so záujmami a mocou väčších členských štátov EÚ, rovnako ako ich politiky a stratégie.

Aj preto je, v rámci interdisciplinárneho teoretického vedeckého výskumu, primárnym cieľom autora štúdie diskusia o aktuálnych výzvach a príležitostiach, ktorým musia čeliť malé členské štáty EÚ v dôsledku nového vývoja v oblasti európskej bezpečnostnej a obrannej integrácie. S využitím relevantných metód vedeckého výskumu, najmä analyticko-syntetickej metódy, obsahovej a trendovej analýzy, ako aj vedeckej metódy štúdia dokumentov bilancuje predchádzajúci výskum zameraný na malé členské štáty EÚ v rámci EBOP/SBOP, analyzuje postoj malých členských štátov k ďalšej integrácii v oblastiach bezpečnosti a obrany a zároveň identifikuje výzvy a príležitosti, ktoré z takéhoto vývoja pre malé členské štáty Únie vyplývajú.

V prvej časti článku autor pojednáva o malých členských štátoch EÚ. V druhej časti analyzuje hlavné diskusie prebiehajúce v odbornej literatúre o malých členských štátoch EÚ v kontexte EBOP/SBOP. V tretej časti nadväzuje na predchádzajúce dve časti, predstavuje vývoj v oblasti európskej bezpečnostnej a obrannej integrácie a skúma nové výzvy a príležitosti, ktorým čelia malé členské štáty v týchto oblastiach. Naznačuje pritom, že európska integrácia v oblasti bezpečnosti a obrany v súčasnosti predstavuje pre malé členské štáty nielen možnosť presadiť sa, zvýšiť svoju váhu a vplyv v otázkach bezpečnosti a obrany, ale aj príležitosť dosiahnuť ekonomické zisky a získať prístup k cenným moderným technológiám.

1 MALÉ ČLENSKÉ ŠTÁTY A EURÓPSKA ÚNIA

Dejiny európskej integrácie sú často podávané z pohľadu európskych veľmocí. Ich napredovanie alebo stagnácia sa zvyčajne chápu vo vzťahu k preferenciám a iniciatívam Francúzska, Nemecka a Spojeného kráľovstva, keďže európsky projekt prebiehal cez konflikt a spoluprácu medzi nimi (Moravcsik, 1993). Predovšetkým francúzsko-nemecká spolupráca bola niekoľkokrát motorom európskej integrácie (Heisbourg, 2004). Okrem toho to bola konvergencia francúzsko-britských názorov, ktorá iniciovala rozvoj spoločnej európskej bezpečnostnej a obrannej politiky v Saint Malo, zatiaľ čo Nemecko, motivované obavami z vylúčenia, vyvinulo počas svojho predsedníctva maximálne úsilie na formalizáciu dohody v rámci EÚ (Deighton, 2002). Neskôr to boli opäť najmä francúzske a nemecké iniciatívy, ktoré popri britskom postoji vyplývajúcom z Brexitu dali nový impulz európskemu bezpečnostnému a obrannému projektu (Ayrault – Steinmeier, 2016). Z týchto dôvodov by nemali existovať žiadne pochyby o tom, že veľká trojka – Nemecko, Francúzsko a Spojené kráľovstvo – výrazne formovala vývoj EÚ.

Ak sa však pozrieme na hlavné smery diskusie v európskych štúdiách, napríklad o tom, aký druh moci predstavuje EÚ (Toje, 2010; Pedi 2019), na rozdiel v očakávaniach spôsobilostí (Hill, 1998), rozdiel medzi konsenzom a očakávaniami (Toje, 2008), problémy súdržnosti a konzistentnosti (Nutall, 2005), riadenie a rozhodovanie EÚ po rozšírení (Nugent, 2016), úlohu EÚ v OSN (Hill, 2006), partnerstvo medzi EÚ a NATO alebo na transatlantický vzťah (Riddervold – Newsome, 2018) či eurokrízu (Thorhallsson – Kirby, 2012), tak toto všetko nejakým spôsobom ovplyvňuje malé členské štáty alebo je na druhej strane nimi do určitej miery ovplyvnené. Navyše, v rámci súčasnej európskej dvadsať sedmičky je prevládajúcim typom európskeho štátu malý štát.

Otázka zodpovednosti veľmocí, ich spolupráce alebo súťaženia, ako aj potreby vedúceho postavenia v EÚ bola vždy považovaná za dôležitú tak v kruhoch akademikov, ako aj politikov. V štúdiách týkajúcich sa zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ existuje niekoľko zaujímavých prác o Nemecku, Francúzsku a Spojenom kráľovstve (Hill, 2005; Whitman a kol., 2006). Vývoj Európskej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (ďalej len „EZBP“), neskôr nahradenej po prijatí Lisabonskej zmluvy Spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou (ďalej len „SZBP“) (Brhlíková, 2013, 2014; Rožňák, 2015, 2019), je neoddeliteľne spojený s mnohými hlasmi, ktoré vtedy volali po potrebe vedenia veľkou trojkou v rámci SZBP (Crowe 2003; Grant – Leonard, 2006).

V týchto štúdiách sú malé členské štáty zväčša bagatelizované, v niektorých dokonca úplne ignorované. Nie sú síce vnímané ako prekážky silnejšej zahraničnej politiky EÚ, ale skôr ako neúčinní partneri (Sangiovanni 2003; Grant – Leonard, 2006). Okrem spomenutých prác existuje veľké množstvo odbornej literatúry, ktorá sa zaoberá malými členskými štátmi. Väčšina z nich sa zameriava na spôsoby, akými malé členské štáty ovplyvňujú tieto politiky a ich úlohu v zahraničnej a bezpečnostnej politike Únie, ako aj na výzvy, ktoré pre nich tieto

politiky predstavujú (Wivel, 2010; Grøn – Wivel, 2011). Vedci z malých členských štátov sa sústreďujú najmä na výzvy a možnosti vplyvu, ktoré malé štáty v Európe ponúkajú v prostredí, ktoré je založené prevažne na preferenciách veľkej trojky.

Pri pohľade na to, ako sa vyvíjala literatúra o malých členských štátoch a EÚ, možno identifikovať štyri základné predpoklady. Po prvé, výskum malého štátu v EÚ sledoval priebeh európskej integrácie. Po druhé, na malosti v rámci EÚ záleží. Medzi rôznymi štúdiami je spoločným bodom to, že hoci je EÚ inštitúciou zdieľaného vedenia a rovnosti, vždy zohrával úlohu faktor veľkosti (Archer – Nugent, 2006). Aj v prípade EÚ teda platí, že formálna rovnosť medzi členskými štátmi koexistuje s neformálnou nerovnosťou. Vedci z malých členských štátov sa vždy zaujímali aj o dôsledky tohto mocenského rozdielu. Výskum správania sa malých členských štátov v EÚ sa preto zameriava na to, čo môžu v Únii dosiahnuť v rámci EÚ a prostredníctvom EÚ a tiež na spôsoby, akými malé členské štáty reagujú na výzvy a príležitosti, ktoré vyplývajú z európskej integrácie.

Po tretie, existuje osobitný záujem o oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Väčšina akademikov súhlasí s tým, že mocenské rozdiely medzi členskými štátmi EÚ sú v týchto oblastiach najväčšie (Duke, 2001; Wivel, 2005), a práve preto v nich čelia malé štáty väčším výzvam a dilemám. Zároveň však participácia na aktivitách EÚ v oboch oblastiach umožňuje malým členským štátom „hovoriť“ do svetových záležitostí a uniknúť zo svojej malosti (Archer, 2010; Bailes – Thorhallsson, 2013). To je dôvod, prečo malé členské štáty významne prispeli k EBOP/SBOP. Archer (2010, s. 58) dodáva, že *„tieto štáty podporovali EÚ, aby prevzala bezpečnostné a obranné úlohy a boli aktívni pri rozvoji tejto politiky, najmä jej civilnej stránky“*. Navyše, rozvoj spoločnej európskej bezpečnostnej a obrannej politiky sa na začiatku 21. storočia javil ako veľmi sľubná a zároveň náročná oblasť činnosti, a preto sa jej dostalo aj veľkej pozornosti odborníkov (Sjursen, 2004; Menon, 2009), ktorá sa rozšírila aj o problematiku malých štátov. Po štvrté, na tomto pozadí vývoja vplyv malých štátov predstavuje ústrednú otázku výskumu.

Väčšina výskumníkov z malých štátov súhlasí s tým, že EÚ je arénou, kde malé štáty môžu, chcú a snažia sa maximalizovať svoj vplyv. Hirsch (1976) od samého začiatku európskej integrácie poznamenáva, že jej príbeh možno vyrozprávať aj v príbehoch Dávida a Goliáša, pretože malé štáty vnímajú svoje členstvo v EÚ ako príležitosť na posilnenie svojej úlohy, pričom odmietajú nadvládu väčších štátov. Wallace (1999) v podobnom duchu tvrdí, že malé členské štáty sa prostredníctvom svojej účasti v EÚ usilujú o vplyv na svojich väčších susedov a majú svoje miesto pri stole, keď sa diskutuje o dôležitom vývoji v Európe.

Okrem toho Wivel (2010, s. 26) na margo malých členských štátov uvádza, že *„napriek ich slabosti v materiálnych schopnostiach a vojenských spôsobilostiach môžu malé štáty pôsobiť ako politickí podnikatelia a maximalizovať svoj vplyv v Európskej únii využitím inteligentnej štátnej stratégie“*. Nasra (2011, s. 164) v tejto súvislosti obhajuje malé štáty keď hovorí, že *„môžu byť malé z hľadiska zdrojov, ale nie nevyhnutne malé z hľadiska vplyvu“*. Ojanen (2000, s. 23) zasa poznamenáva, že heslo *„Účasť a vplyv“* bolo mottom fínskej

integračnej politiky: „Človek sa musí zúčastniť, aby mohol ovplyvňovať rozhodnutia, ktoré majú dôsledky na neho samého“.

Galbreath (2006, s. 449) v súvislosti s Lotyšskom tvrdí, že „stratégie lotyšskej zahraničnej politiky sa po rozšírení zameriavajú nielen na jeho členstvo v EÚ, ale aj na to, ako využiť túto pozíciu na maximalizáciu vplyvu malého štátu“. V tomto kontexte a už od svojich začiatkov vstupu do Únie sa napríklad Švédsko a Fínsko snažili hrať aktívnu úlohu a dokázali, že vplyv na EÚ je možný aj pre menšie štáty, ak zvolia vhodné stratégie. Ich iniciatíva za prijatie Petersbergských úloh je pravdepodobne jedným z najúspešnejších príkladov aktivizmu malých členských štátov v rámci EÚ (Björkdahl 2008; Jakobsen 2009). Pastore (2013) uvádza, že ani novšie členské štáty ako Lotyšsko, Estónsko, Litva, Malta alebo Cyprus nešetria úsilím a využívaním príležitostí, aby do zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ vložili svoje záujmy vyplývajúce zo špecifických geografických pozícií.

Malé členské štáty v tomto kontexte vystupujú podľa Pediho a Sariho (2019) ako podnikateľské štáty alebo podľa Artera (2000) či Wivela (2010) ako inteligentné štáty. Arter (2000) spája túto inteligentnosť s maximalizáciou vplyvu a ako základné prvky inteligentnej stratégie uvádza také črty, akými sú inovatívnosť, nestrannosť a kooperatívnosť. Okrem toho zdôrazňuje, že na to, aby bola iniciatíva malých členských štátov úspešná, musí vytvárať určitú pridanú hodnotu pre EÚ ako celok a tiež pre jednotlivé členské štáty.

Asymetria v disponibilných zdrojoch je však realitou a je nutné ju brať do úvahy. Wivel (2005, s. 408) v tejto súvislosti zdôrazňuje, že na to, aby mali malé štáty úžitok z vývoja v oblasti bezpečnosti a obrany EÚ, „musia akceptovať určitú nerovnosť v rozhodovacej právomoci, ktorá odráža nerovnosť v zdrojov vyčleňovaných a poskytovaných na operácie a misie pod vlajkou Únie“. Malé členské štáty EÚ by sa podľa neho „nemali snažiť viazať tri veľmoci, ale revidovať svoje stratégie a maximalizovať svoj vplyv správaním sa ako „inteligentné štáty“ so zameraním sa na inštitucionálnu inováciu a flexibilitu“. Okrem dôrazu na inováciu Wivel (2010, s. 24) zdôrazňuje „dôležitosť „malého, ale inteligentného štátu“ pre výber správnych problémov, o ktoré sa má „bojovať“, pričom hľadá konsenzus tým, že hrá úlohu „čestných maklérov“ a vytvára funkčné koalície“.

Pri rozpracovaní vyššie uvedených „malých, ale inteligentných“ strategických prvkov, Wivel (2010, s. 24) zároveň poznamenáva, že „malé štáty môžu prosperovať v inštitucionálnom prostredí odmeňujúcim inovácie“, keďže „Európska únia vytvára nové možnosti pre malé členské štáty pri realizácii ich normatívneho mocenského potenciálu“. V tomto kontexte Wivel nadväzujúc na Artera (2000) zdôrazňuje potrebu politickej podstaty, čo znamená, že „stratégia „malého, ale inteligentného štátu“ musí predstavovať také riešenie problému, ktoré uznávajú všetci alebo aspoň väčšina relevantných aktérov“. Potvrdzuje dôležitosť stanovenia priorít a napokon podčiarkuje schopnosť malých štátov konať ako sprostredkovatelia, pretože ich malá moc a obmedzené záujmy im pomáhajú vystupovať ako neutrálni aktéri.

Diplomatické schopnosti a inovatívne nápady, ktoré vedú k vytváraniu nových politík, preto zohrávajú ústrednú úlohu v snahách malých členských štátov maximalizovať svoj vplyv. Výskumníci z týchto štátov zdôrazňujú, že existujú limity v tom, čo môžu malé štáty dosiahnuť (Thorhallsson – Wivel, 2006; Wallace, 1999; Nasra, 2011). Uplatňovanie vplyvu v rámci EÚ je totiž obojsmerný proces; malé štáty môžu mať určitý vplyv, ale sú tiež ovplyvňované (Lee-Ohlsson, 2009). Členstvo v EÚ preto prináša výhody, ale aj náklady (Steinmetz – Wivel, 2016; Bailes – Thorhallsson, 2013) a je spoločným základom toho, že malé členské štáty musia konať strategicky a dôsledne dodržiavať sériu krokov, aby maximalizovali svoj vplyv (Nasra, 2011; Nasra – Debaere, 2012; Pedi – Sarri, 2019).

2 MALÉ ČLENSKÉ ŠTÁTY A EBOP/SBOP

Malé úničné členské štáty v kontexte EBOP/SBOP čelia podobnej situácii, ktorú už roky analyzujú odborníci na medzinárodné vzťahy v oblasti štúdií malých štátov (Kazanský, 2018; Nečas – Kollár, 2020). Ďalšia integrácia v oblasti bezpečnosti a obrany predstavuje pre malé členské štáty EÚ sériu výziev, nad jej vývojom však môžu mať len obmedzenú kontrolu. Hoci členstvo v Únii sa vždy spájalo s vyššou úrovňou bezpečnosti, počas väčšej časti histórie EÚ bola ďalšia integrácia v oblasti bezpečnosti a obrany ťažko predstaviteľná. Vývoj po skončení studenej vojny a rozpade bipolárneho systému rozdelenia sveta, nové medzinárodné bezpečnostné prostredie a neschopnosť EÚ úspešne reagovať na krízy, ktoré vznikli na Balkáne v 90. rokoch, odhalili európskym štátom potrebu disponovať spôsobilosťami, prostredníctvom ktorých by boli schopné efektívne a účinne konať v rámci nového medzinárodného bezpečnostného prostredia.

Hoci členské štáty EÚ už predtým vyjadrili vôľu k ďalšej spolupráci v oblasti bezpečnosti a obrany v Maastrichtskej a Amsterdamskej zmluve, bola to až francúzsko-britská dohoda zo St. Malo v roku 1998, ktorá urýchlila vývoj. Neskôr v roku 1999, počas nemeckého predsedníctva, bola francúzsko-britská dohoda europeizovaná a podporila vznik EBOP (Deighton, 2002). Lídri EÚ sa v Kolíne nad Rýnom zhodli na tom, že Únia by mala získať schopnosť samostatnej akcie a zaviazali sa vyvinúť úsilie s cieľom vytvoriť podmienky na podporu tejto akcie. Následný vývoj, v inštitucionálnom aj operačnom zmysle, viedol k tomu, že *„členské štáty EÚ, staré aj nové, pomaly prejavovali vôľu a vytvárali kapacitu na to, aby bezpečnostná a obranná politika bola dôveryhodná a užitočná“* (Cornish – Edwards, 2005, s. 801). Dnes sa dá povedať, že to bol začiatok náročného, no sľubného procesu, ktorý má dnes veľký význam nielen pre vývoj SZBP a SBOP, ale pre EÚ vo všeobecnosti.

Prirodzene, vzhľadom na partikulárne záujmy jednotlivých členských štátov Únie to nebol jednoduchý proces, keďže sféra bezpečnosti a obrany predstavuje sériu náročných výziev. Najdôležitejšie z nich je, že po prvé, transformuje bezpečnostnú identitu EÚ. Po tom, čo bola EÚ bezpečnostnou komunitou, stáva sa bezpečnostným aktérom, ktorý sa pozerá už aj smerom von. To má vplyv na úlohu, ktorú EÚ zohráva na medzinárodnej scéne, a otvára

diskusiu o tom, aký druh moci predstavuje (Smith, 2005). Okrem toho sa od Únie vyžaduje, aby vybudovala potrebné spôsobilosti na reálne vykonávanie takejto politiky. Vývoj EBOP viedol EÚ k vytvoreniu vlastnej strategickej kultúry, ktorej prvé známky boli evidentné v sérii inštitucionálnych usporiadaní v oblasti európskej bezpečnosti (Cornish – Edwards, 2005), v realizovaných vojenských a civilných operáciách a misiách a neskôr v Globálnej stratégii EÚ. Navyše tento vývoj postavil vzťah Únie s OSN a NATO do nového rámca. Je pritom zrejmé, že takýto proces sa týka nielen samotnej Únie ako celku, ale aj všetkých členských štátov jednotlivo bez ohľadu na ich veľkosť a moc.

Od začiatku vzniku EBOP mali malé štáty len málo možností ako sa v nej presadiť. Dominancia vyššie spomínanej tzv. veľkej trojky (Francúzsko, Nemecko a Spojené kráľovstvo) a potreba vedenia boli evidentné už od prvých dní EBOP. Išlo nepochybne o „riadený“ proces, ktorého potreby nápadne odhaľovali materiálne, spôsobilostné a reputačné rozdiely medzi veľkými a malými štátmi v rámci EÚ. Spojené kráľovstvo a Francúzsko iniciovali jej vývoj a Nemecko formalizovalo dohodu v kontexte EÚ počas svojho predsedníctva (Deighton, 2002). Krajiny veľkej trojky, ako už bolo uvedené vyššie, mali najväčší prínos na rozvoji EBOP a je nespochybniteľné, že bez ich súhlasu a zapojenia sa EBOP nemohla rozvíjať (Nasra, 2011). V tejto súvislosti sa tvrdilo, že EBOP nemôže fungovať bez efektívneho vedenia. Podľa vtedajších názorov výskumníkov by teda malé štáty mali akceptovať formu formálnej nerovnosti (Crowe, 2003; Wivel, 2005). Vplyv štátov na EBOP tak mal byť úmerný ich príspevku (Crowe, 2003). Objavili sa dokonca myšlienky o zriadení akejsi Bezpečnostnej rady EÚ so stálymi členmi (štátmi veľkej trojky) a účasťou malých štátov na rotačnom princípe (Everts – Missiroli, 2004).

S istým nadhľadom sa dá v nadväznosti na uvedené povedať, že neexistuje žiadna iná politika, ktorá by sa viac stotožnila s prostriedkami a cieľmi veľkej trojky ako EBOP. Dobrým príkladom je prípad misie EUFOR v Kongu. Podľa Gegouta (2007, s. 8) *„Nemecko až dychtilo po snahe viesť EUFOR, jednak aby posilnilo SZBP, a jednak preto, aby jeho vedenie poskytlo adekvátny dôkaz, že si zaslúži miesto v Bezpečnostnej rade OSN“*. Okrem toho, Francúzsko malo záujem zapojiť Nemecko do misie, pretože *„Nemecko bolo po Francúzsku, ktoré viedlo operáciu Artemis v Konžskej demokratickej republike, a Spojenom kráľovstve, ktoré viedlo operáciu Althea v Bosne a Hercegovine, na rade nieť zodpovednosť ako „rámcový národ“, resp. vedúca krajina“*. Keď Nemecko prevzalo vedenie operácie, európski predstavitelia vyhlásili, že EBOP už nie je len francúzsko-britská záležitosť. Keď však Nemecko prejavilo svoju prítomnosť, zdráhalo sa ísť ďalej a rozšíriť misiu. V Kinshase tak prevládala podozrenie, že Európania chceli len ukázať, že sú schopní konať globálne, ale ďalší úspech operácie už nebol dôležitý (Gegout, 2007). Ak je teda EBOP záležitosťou veľkej trojky a ak sú jej výsledky podmienené konkurenciou medzi týmito štátmi, je dôležité pozrieť sa na to, aký bol postoj malých členských štátov k nej.

Vplyv malých štátov na bezpečnostnú a obrannú politiku EÚ bol skutočne veľmi malý. Wivel (2005, s. 404) v tomto zmysle vtedy uviedol, že *„najviditeľnejším modelom týkajúcim sa malých štátov a európskej bezpečnosti v posledných rokoch je rozsah, v akom boli malé*

štáty vylúčené z *ad hoc* rozhodovacích procesov a vojenských akcií a že neexistujú žiadne náznaky, že táto situácia bude v budúcnosti iná“. Wivel zároveň tvrdil, že „malým štátom hrozí, že budú súčasne opustené a uväznené, pričom ich bezpečnostná identita a záujmy sú vážne ohrozené“. EBOP bola široko diskutovaná v kontexte „logiky veľkých a malých“ a vnímaná ako hrozba pre malé štáty a naopak (Crowe, 2003; Wivel, 2005). Medzi veľkými a malými štátmi existovala a stále existuje veľká nerovnosť v sile, zdrojoch a spôsobilostiach, čo znamená riziko pre samotnú EBOP a pre členské štáty.

To bol dôvod, prečo sa väčšina malých štátov spočiatku zdráhala významnejšie zapájať do ďalšej integrácie v oblasti bezpečnosti a obrany. Väčšina malých štátov trvala na svojich pozíciách pre medzivládnu SZBP, stavala sa proti formám posilnenej spolupráce a podporovala flexibilnú a otvorenú formu spolupráce založenú na rovnocennom základe, pričom právo veta v rámci EBOP je „sine qua non“ (Neumann – Gstöhl, 2012), čiže nevyhnutná podmienka, bez ktorej nie je možná žiadna akcia. V rámci EÚ vždy zohrávali svoju úlohu faktory moci a veľkosti. Napriek rozdielom v oblasti bezpečnostnej kultúry, geografie, moci a samozrejme aj ekonomickej sily sa väčšina malých štátov riadi spoločným vzorcom myslenia. Na ďalšiu bezpečnostnú a obrannú integráciu síce spočiatku reagovali váhavo, neskôr však svoju nevôľu prekonal, keď sa viaceré malé štáty snažili využiť vývoj v EBOP. Inými slovami, malé štáty sa v priebehu rokov naučili prispôbiť okolnostiam a podmienkam formálnej rovnosti a neformálnej nerovnosti v inštitúciách a alianciách (Kelemen, 2010; Neumann – Gstöhl, 2012).

Ich prístup nie je žiadnym prekvapením. Berúc do úvahy historické skúsenosti sa dá konštatovať, že „malé štáty si často museli ‚kupovať‘ svoju bezpečnosť s deficitom participácie na rozhodovaní“ (Goetschel, 2000, s. 12). Z pohľadu malých štátov totiž EÚ nepredstavuje takého aktívneho poskytovateľa bezpečnosti na svetovej úrovni ako NATO, preto ďalšia integrácia v oblasti bezpečnosti a obrany v rámci Únie nedávala malým štátom väčšiu pridanú hodnotu ako to, čo im už poskytuje členstvo v Aliancii. Z tohto dôvodu, ako aj kvôli predchádzajúcim neúspechom v bezpečnostnej oblasti, sa zdalo, že EÚ nemá schopnosť realizovať takú ambicióznou politiku a chrániť svoje bezprostredné záujmy v bezpečnostnej oblasti. Okrem toho bol potenciál EÚ ako autonómneho bezpečnostného aktéra vnímaný ako výzva pre bezpečnostné tradície malých štátov a ich prepojenie s OSN a NATO (Fiott, 2015). Minulé skúsenosti, bezpečnostné tradície, vzťahy s veľmocami v rámci EÚ, s USA, ako aj s Ruskom, nedostatok vojenských spôsobilostí a rozdielne priority formovali ich počiatočný váhavý postoj k prehľbovaniu ďalšej bezpečnostnej a obrannej spolupráce. Navyše, bol to proces, ktorý priniesol sériu výziev pre celú Úniu – pre všetky členské štáty, nielen tie malé.

V dôsledku vývoja v rámci aj mimo EÚ a vývoja samotnej EBOP sa však výhrady malých štátov zmenšovali a postupne vnímali EBOP ako príležitosť. Ako taká mala zvýšiť úroveň zaistenia ich bezpečnosti pred novým súborom spoločných bezpečnostných hrozieb. Zároveň, čo je mimoriadne dôležité, poskytovala im príležitosť zlepšiť svoje obranné schopnosti, získať skúsenosti vo vojenských a civilných operáciách a misiách a dávala šancu hrať určitú rolu nielen vo svojom okolí, ale aj na globálnej scéne. EBOP im ponúkla potenciál

na dosiahnutie cieľov, ktoré by samé nikdy nedokázali dosiahnuť, t. j. čeliť sérii nekonvenčných hrozieb, stabilizovať región, presadzovať svoje záujmy v iných regiónoch, rozširovať svoje záujmy a pod. A hoci malé štáty neurčovali program a tempo jej rozvoja, snažili sa ho využiť a začleniť svoju agendu do agendy EÚ (Björkdahl, 2008). V tomto zmysle sa aktívne podieľali na vedených operáciách a misiách, aj keď zvyčajne len so symbolickými príspevkami a so zameraním na svoje okolie alebo na oblasti, kde majú konkurenčnú výhodu (Archer, 2010). Preto sa malé štáty prikláňajú k názoru, že EBOP im poskytuje ďalší priestor na akciu s cieľom chrániť ich záujmy.

3 PRÍSTUPY MALÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV K EBOP

V procese vývoja EBOP, najmä v jej začiatkoch, rôzne malé štáty, predovšetkým nové členské štáty Únie, venovali pozornosť rôznym prioritám a riadili sa rôznymi stratégiami (Kazanský – Andrassy, 2019; Procházka – Nečas, 2020). Niektoré vnímali ďalšiu integráciu v oblasti bezpečnosti a obrany s väčšou, niektoré zasa s menšou dôverou, ale nakoniec sa všetci ukázali ako „dobrí Európania“, ktorí túžili zúčastniť sa a podporovať rozvoj EBOP (Breitegger, 2005; Borg – Herolf, 2005). Dá sa to vysvetliť jednak ich snahou o zaistenie vyššej úrovne svojej bezpečnosti a jednak snahou o miesto a úlohu v medzinárodnom systéme po skončení studenej vojny. Medzi ich priority patrilo aj posilnenie OSN a dosiahnutie efektívneho multilateralizmu. Politika, akou je EBOP, ktorá sa snaží dať Únii globálnu úlohu v multilaterálnom medzinárodnom systéme, bola tiež blízka ich strategickým kultúram a bola vnímaná v ich záujme. Preto malé štáty vyvíjali kooperatívne aj autonómne akcie, aby ovplyvnili jej vývoj vo svoj prospech a zabezpečili, že takýto proces bude kompatibilný s ich záujmami a princípmi (McBean, 2005; Björkdahl, 2008; Jakobsen, 2009).

Tendencia využiť príležitosti, ktoré ponúkala EBOP, bola evidentná aj v etablovaných členských štátoch NATO, akými sú napríklad Portugalsko a Grécko, aj keď v inej miere a iným spôsobom ako nové členské štáty Únie. Oba štáty zaujali k EBOP viac miestny prístup a snažili sa zapájať najmä vtedy, keď išlo o oblasti ich bezprostredných záujmov. Operácie a misie EBOP na Balkáne a v Afrike boli vnímané tak, že poskytujú Grécku a Portugalsku priestor na to, aby zohrávali úlohu v ich blízkosti a v určitom zmysle presadzovali ich záujmy. Grécko a Portugalsko pritom predstavujú rozdielne prípady. Grécko totiž na rozdiel od Portugalska vo svojom regióne čelí rôznym druhom hrozieb, navyše jeho správanie je výrazne podmienené asertivitou Turecka v regióne (Calleya, 2004; Ferreira-Pereira, 2007).

Iný je prípad Dánska, ktoré má výnimku z európskej obrannej spolupráce (Miles, 2005), keďže v Kodani zastávajú názor, že legitímnym poskytovateľom bezpečnosti v Európe i na celom svete je predovšetkým NATO. Mouritzen (2006, s. 506) v tejto súvislosti prezentuje dánsky názor založený na presvedčení, že „...bezpečnosť menších krajín je lepšie zabezpečená severoatlantickou supervelmocou ako krehkou a meniacou sa rovnováhou síl medzi Nemeckom, Francúzskom a Veľkou Britániou“. V bezpečnostnom prostredí

formujúcom sa po skončení studenej vojny a rozpade bipolárneho usporiadania sveta sa očakávalo, že Aliancia bude mať viac politický a menej vojenský charakter, založený na širšej konceptualizácii bezpečnosti a na multilaterálnom a multinárodnom rámci (Tonra, 2000). NATO by sa tak stalo pre Dánsko vhodným nástrojom na presadzovanie cieľov svojej zahraničnej politiky. V súčasnosti sa však ukazuje, že neúčast' Dánska na európskej obrannej spolupráci začína byť vnímaná ako chybná voľba. Zbavuje Kodaň možnosti zohrávať úlohu v SBOP a presadzovať svoje záujmy v EÚ a na medzinárodnej scéne. Dáni tak postupne začali meniť svoj pohľad na EBOP a dnešnú SBOP už vnímajú ako štandardnú platformu, ktorú by mali využívať, ak chcú posilniť svoje medzinárodne postavenie.

Reakcia malých štátov strednej a východnej Európy na ďalšiu integráciu v oblasti bezpečnosti a obrany bola zdržanlivejšia, keďže ešte len prechádzali obdobím „existenčnej politiky“ a prispôsobovania sa (Galbreath, 2006). Zastávali proatlantický pohľad na bezpečnosť a obranu (Kasekamp, 2005; Fawn, 2004; Molis, 2006). V tejto súvislosti EBOP nepatrila medzi ich bezprostredné priority, a preto mali tendenciu byť reaktívni. Posun od negatívneho prístupu k vývoju EBOP k menej zdráhavému postoju je badateľný najmä vtedy, ako sa rozvíjal proces ich integrácie a ako EBOP zvyšovala svoje aktivity v ich oblasti (Kajnc, 2005; Molis 2006). Malé štáty strednej a východnej Európy si osvojili diskurz EBOP a snažili sa využiť samotnú EBOP podľa vzoru svojich severských partnerov – Švédska a Fínska (Palosaari – Raik, 2004). Príkladom boli ich príspevky do medzinárodných operácií a misií s cieľom zvýšiť ich postavenie, váhu a dosiahnuť zisky aj v iných oblastiach (Græger, 2015, Majchút, 2018; Belan – Petrufová, 2021). Preto členské štáty strednej a východnej Európy vnímali EBOP ako platformu, ktorá má potenciál slúžiť ich záujmom, ponúka alternatívnu formu bezpečnosti k bezpečnosti zaisťovanej prostredníctvom NATO a možnosť ukázať, že sú lojálnymi a užitočnými partnermi.

V tejto súvislosti je potrebné doplniť, že vo všetkých malých štátoch sa EÚ považuje za pilier širšej medzinárodnej bezpečnostnej štruktúry zahŕňajúcej NATO, OBSE a OSN. V tomto kontexte môže mať EÚ významný prínos najmä vďaka svojmu odlišnému prístupu k bezpečnosti a rôznorodosti jej prostriedkov. Všetky členské štáty zastávajú názor, že rozvoj EBOP neznamenaá militarizáciu EÚ, ale je krokom k ďalšiemu posilneniu jej bezpečnosti a jej postavenia ako osobitnej civilnej a normatívnej sily (Fiott, 2015).

4 VÝVOJ V OBLASTI BEZPEČNOSTI A OBRANY A NOVÉ VÝZVY PRE MALÉ ČLENSKÉ ŠTÁTY

Od zverejnenia Globálnej stratégie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ¹ (European Union Global Strategy – EUGS) v roku 2016 dosiahla Únia bezprecedentný pokrok

¹ Bližšie pozri: EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016. Dostupné na: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf>.

v oblasti bezpečnostnej a obrannej integrácie. Vytvorenie Stálej štruktúrovanej spolupráce² (Permanent Structured Cooperation – PESCO), Koordinovaného ročného hodnotenia obrany³ (CARD), Plánu rozvoja spôsobilostí⁴ (Capability Development Plan – CDP), Európskeho obranného akčného plánu⁵ (European Defence Action Plan – EDAP), Európskeho obranného fondu⁶ (European Defence Fund – EDF), Európskeho mierového nástroja⁷ (European Peace Facility – EPF) atď. dokazujú, že EÚ chce využívať úspory z rozsahu a inštitúcie na podporu v oblastiach bezpečnosti a obrany. Navyše, 13 miliárd EUR, ktorými disponuje Európsky obranný fond na financovanie spoločných výskumných projektov a spolufinancovanie rozvoja kapacít, 10,5 miliardy EUR, ktoré má k dispozícii Európsky mierový nástroj na podporu misií a operácií vedených v rámci SBOP a konsenzus Európskeho parlamentu a Európskej rady o 500-miliónový Európsky program rozvoja obranného priemyslu⁸ (European Defence Industrial Development Programme – EDIDP) na podporu konkurencieschopnosti európskeho obranného priemyslu a zlepšenia obranných kapacít EÚ odhaľuje ochotu EÚ pokračovať v bezpečnostnej a obrannej integrácii a posilňovať svoju strategickú autonómiu. Okrem toho Únia prijala opatrenia na boj proti hybridným hrozbám (Jurčák a kol., 2016, Jurčák – Turac, 2017). Celkovo vzaté, rastúce hrozby na periférii EÚ a hybridné hrozby, Trumpova ambivalencia voči NATO a neutralizácia Spojeného kráľovstva v dôsledku Brexitu poskytli integrácii EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany nový impulz. V tejto súvislosti sa očakáva, že prostredníctvom jej ďalšieho prehĺbenia EÚ dosiahne nielen strategické, ale aj hospodárske zisky.

Participácia malých členských štátov na PESCO a ďalších vyššie spomenutých európskych iniciatívach jasne ukazuje, že sa rozhodli zapojiť do ďalšej integrácie, pretože takto jednak neriskujú, že zostanú pozadu a budú vnímaní ako menej vhodní partneri, a jednak sa snažia získať výhody z projektov, do ktorých sú zapojení. Podľa Efstathioua (2019, s. 4) *„implementovaný inkluzívny prístup dáva príležitosť všetkým zúčastneným členským štátom rozvíjať svoje obranné spôsobilosti a vytvárať synergie, čo môže viesť k úsporám z rozsahu, a teda k zníženiu nákladov“*. Vzhľadom na to, že *„účasť malých členských štátov na tomto procese je podporovaná a motivovaná, vlády sa snažia vytvoriť pre nich príležitosti, aby mohli využívať akékoľvek dostupné financovanie“* (Efstathiou, 2018, s. 3). Malé štáty

² Bližšie pozri: EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *European Defence Agency*, 2022. Dostupné na: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-\(pesco\)>](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-(pesco)>).

³ Bližšie pozri: EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2022. Dostupné na: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)>](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card)>).

⁴ Bližšie pozri: EDA. 2022. Capability Development Plan (CDP). In *European Defence Agency*, 2022. Dostupné na: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/priority-setting>>.

⁵ Bližšie pozri: EC. 2016. European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund. In *European Commission*, 2016. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4088>.

⁶ Bližšie pozri: EDA. 2022. European Defence Fund. In *European Defence Agency*, 2022. Dostupné na: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-\(edf\)>](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf)>).

⁷ Bližšie pozri: EC. 2022. European Peace Facility. In *European Council*, 2022. Dostupné na: <<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/european-peace-facility/>>.

⁸ Bližšie pozri: EC. 2020. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). In *European Commission*, 2020. Dostupné na: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-industrial-development-programme-edidp_en>.

majú pritom tendenciu zameriavať sa na oblasti, o ktoré majú osobitný záujem alebo v ktorých disponujú odbornými znalosťami a spôsobilosťami. Zároveň si vyberajú, kam investovať svoje limitované zdroje. Činnosť SBOP v oblasti hybridných hrozieb popritom umožňuje malým členským štátom realizovať politiky, ktoré by sami nedokázali ani napláňovať ani realizovať. Opatrenia na úrovni EÚ tak poskytujú malým štátom záchrannú sieť, ale už je na každom štáte, či sa bude riadiť odporúčaniami EÚ a uplatňovať tieto politiky.

V kontexte európskej bezpečnostnej a obrannej integrácie je nutné v súvislosti s malými členskými štátmi spomenúť aj transatlantickú dilemu, ktorá je skutočná a stará. Snahy a aktivity EÚ zamerané na získanie strategickej autonómie a na ďalšiu integráciu v oblastiach bezpečnosti a obrany znepokojili predstaviteľov americkej administratívy. Tí varovali Európanov pred konkurenciou medzi únijským a americkým obranným priemyslom, pričom upozorňovali na to, aby sa zabránilo duplicitám medzi EÚ a NATO. V tomto zmysle sa v USA odzrkadľujú obavy a neistota, ktoré mali mnohé malé členské štáty počas vývoja EBOP/SBOP. Ich motívy sú však odlišné. Na jednej strane sa malé členské štáty nechceli dištancovať od NATO a USA, pretože verili, že v otázkach bezpečnosti a obrany sú USA dôveryhodným spojencom a NATO je tým, kto ich príde podporiť, a EÚ mala byť civilnou mocnosťou (Fiott, 2015). USA na druhej strane nechcú stratiť európsky obranný trh a vlastný obranný priemysel vylúčením z projektov PESCO. V tejto súvislosti je však nevyhnutné upozorniť na skutočnosť, že ak porovnáme prístup USA na európsky obranný trh a európsky prístup na americký trh, USA sú v privilegovanom postavení. Zlepšovanie obranných spôsobilostí EÚ je navyše aj v záujme USA (Emmot, 2019; Fiott, 2019).

ZÁVER

Zmeny, ktoré nastali v ostatných rokoch v globálnom i regionálnom bezpečnostnom prostredí, významným spôsobom podporili snahu členských štátov EÚ prehĺbiť vzájomnú spoluprácu a integráciu v oblasti zaistovania bezpečnosti a obrany na európskom kontinente. Európska bezpečnostná a obranná integrácia pritom primárne vychádza zo SBOP a jej predchodkyne v podobe EBOP. Ide o politiku, ktorou sa stanovuje základný rámec spolupráce a koordinácie v oblasti bezpečnosti a obrany medzi členskými štátmi Únie. SBOP, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou SZBP, viedla k postupnému vytvoreniu vnútorných politických a vojenských štruktúr EÚ, čo umožnilo Únii postupne prehĺbovať spoluprácu a koordináciu v predmetnej oblasti a viesť vojenské a civilné operácie a misie v zahraničí pod vlastnou vlajkou. Celkový rámec pre dnešnú SBOP stanovuje Zmluva o Európskej únii, známa ako Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla platnosť v roku 2009, pričom bližší opis tejto politiky a jej inštitucionálnych aspektov možno nájsť najmä v článkoch 42 až 46 uvedenej zmluvy – Ustanovenia o spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike.

Motorom európskej bezpečnostnej a obrannej integrácie boli spočiatku najmä veľké, ekonomicky i vojensky silné štáty, dnes sú ale jej neoddeliteľnou súčasťou aj malé členské

štáty EÚ. Tie sa ocitli najmä v jej počiatkoch pred podobnými dilemami, akým čelili pri vytváraní EBOP. Strach z tzv. opustenia alebo uväznenia, pocit vhodnosti a tiež ich úsilie profitovať z ďalšej bezpečnostnej a obrannej integrácie v rámci Únie však povzbudili ich angažovanosť v európskych iniciatívach, ako napríklad v rámci PESCO, CARD, CDP, EDAP, EDF a ďalších. Vzťah medzi EÚ a NATO a budúcnosť transatlantických väzieb pritom aj naďalej zostáva ústredným bodom ich stratégií, keďže malé členské štáty, ktoré sú členmi NATO, považujú NATO aj EÚ za rovnocenných prispievateľov k zaisťovaniu ich bezpečnosti a obrany a zároveň ich pokladajú za súčasť ich identity. Hoci tempo európskej integrácie v oblasti bezpečnosti a obrany sa pod rastúcim tlakom zhoršovania bezpečnostného prostredia, rastu asymetrických a hybridných hrozieb a zvyšovania napätia medzi štátmi zrýchlilo, iniciatívy ako PESCO, EDF alebo CARD majú pred sebou ešte dlhú cestu a ich ďalší rozvoj bude skúškou vôle a schopností aj malých členských štátov. Budúci vývoj ukáže, či zvládnu nastúpený trend a využijú ponúkané príležitosti, aby mohli ťažiť zo spoločných projektov, z úspor z rozsahu, nových technológií a lepšieho a efektívnejšieho financovania ich bezpečnosti a obrany. Malé členské štáty zároveň musia nájsť rovnováhu medzi snahou EÚ o strategickú autonómiu a svojimi transatlantickými väzbami na USA. Zvlášť dnes po vypuknutí konfliktu na Ukrajine. Aby uspeli, musia, ako to naznačil Wivel (2010), dodržiavať stratégiu „malého, ale inteligentného štátu“ alebo, ako to vyjadrili Pedi so Sarrim (2019), stratégiu „malého a podnikateľského štátu“.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ARCHER, C. – NUGENT, N. 2006. Introduction: Does the size of member states matter in the European Union? In *Journal of European Integration*, 2006, roč. 28, č. 1, s. 3-6. ISSN 1477-2280. [online] [cit. 2022-09-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/pxjk>>.
- ARCHER, C. 2010. Small states and the European security and defence policy. In Steinmetz, R. – Wivel, A. (Eds.): *Small states in Europe: Challenges and opportunities*. London : Routledge, 2010, s. 47-62. ISBN 978-1-31560-934-8.
- ARTER, D. 2000. Small state influence within the EU: The case of Finland's 'northern dimension initiative'. In *Journal of Common Market Studies*, 2000, roč. 38, č. 5, s. 677-697. ISSN 0021-9886.
- AYRAULT, J. – STEINMEIER, F. 2016. *A strong Europe in a world of uncertainty*. [online] [cit. 2022-09-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/tinz>>.
- BAILES, A. J. K. – THORHALLSSON, B. 2013. Instrumentalizing the European Union in small state strategies. In *Journal of European Integration*, 2013, roč. 35, č. 2, s. 99-115. ISSN 1477-2280. [online] [cit. 2022-09-12]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/gyl9>>.
- BASSOT, E. – HILLER, W. 2019. The Juncker commission ten priorities: An end of term assessment. In European Parliament, 2019, 60 s. ISBN: 978-92-846-4802-3. [online] [cit. 2022-09-10]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/iemt>>.

- BELAN, L. – PETRUFOVÁ, M. 2021. Správanie sa príslušníkov Ozbrojených síl SR v krízových situáciách. In *Politické vedy*, 2021, roč. 24, č. 1, s. 70-94. ISSN 1335-2741. [online] [cit. 2022-09-13]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/gvm3>>.
- BJÖRKDAHL, A. 2008. Norm advocacy: A small state strategy to influence the EU. In *Journal of European Public Policy*, 2008, roč. 15, č. 1, s. 135-154. ISSN 1466-4429. [online] [cit. 2022-09-12]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/hbgu>>.
- BORG, S. – HEROLF, G. 2005. *CFSP Watch 2005 Sweden*. [online] [cit. 2022-09-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ygs8>>.
- BREITEGGER, A. 2005. *CFSP Watch 2005 Austria*. [online] [cit. 2022-09-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/mlm3>>.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2013. *Politiky Európskej únie po Lisabone*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 326 s. ISBN 978-80-558-0478-1.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2014. *Bezpečnosť a Európska únia*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014. 208 s. ISBN 978-80-558-0717-1.
- CALLEYA, S. 2004. The south. In Mouritzen, H. – Wivel, A. (Eds.): *The geopolitics of Euro-atlantic integration*. London : Routledge, 2005, s. 99-113. ISBN 978-1-13445-763-2.
- CORNISH, P. – EDWARDS, G. 2005. The strategic culture of the European Union: A progress report. In *International Affairs*, 2005, roč. 81, č. 4, 801-820. ISSN 1468-2346.
- CROWE, B. 2003. A common European foreign policy after Iraq. In *International Affairs*, 2003, roč. 79, č. 3, s. 533-546. ISSN 1468-2346.
- DEIGHTON, A. 2002. The European security and defense policy. In *Journal of Common Market Studies*, 2002, roč. 40, č. 4, 719-741. ISSN 0021-9886.
- DUKE, S. W. 2001. Small states and European security. In Reiter, E. – Gärtner, H. (Eds.): *Small states and alliances*. Heidelberg : Physica, 2001, s. 39-50. ISBN 978-3-6621-3000-1.
- EC. 2016. European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/guhq>>.
- EC. 2020. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). In *European Commission*, 2020. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/vjp2>>.
- EC. 2022. European Peace Facility. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/arxg>>.
- EDA. 2022. Capability Development Plan (CDP). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/jqiz>>.
- EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/sxjw>>.

- EDA. 2022. European Defence Fund. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: < <https://lnk.sk/ayg9>>.
- EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: < <https://lnk.sk/xaem>>.
- EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016. [online] [cit. 2022-09-20]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf>.
- EFSTATHIOU, Y.-S. 2018. PESCO – *The Greek Perspective*. [online] [cit. 2022-09-15]. Dostupné na internete: < <https://lnk.sk/ih27> >.
- EFSTATHIOU, Y.-S. 2019. PESCO – *The Cyprus Perspective*. [online] [cit. 2022-09-13]. Dostupné na internete: < <https://lnk.sk/jnvs> >.
- EMMOT, R. 2019. 'Poison pills': Pentagon tells EU not to block U.S. companies from defense pact. In *Reuters*, 2019. [online] [cit. 2022-09-11]. Dostupné na internete: < <https://lnk.sk/kvjw>>.
- EVERTS, S. – MISSIROLI, A. 2004. Beyond the 'Big three: To claim a global role, the EU needs its own security council'. In *The New York Times*, 2004. [online] [cit. 2022-09-11]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/sufl>>.
- FAWN, R. 2004. The east. In Mouritzen, H. – Wivel, A. (Eds.): *The geopolitics of Euro-atlantic integration*. London : Routledge, 2004. s. 128-148. ISBN 978-1-13445-763-2.
- FERREIRA-PEREIRA, L. C. 2007. Between Scylla and Charybdis: Assessing Portugal's approach to the common foreign and security policy. In *Journal of European Integration*, 2007, roč. 29, č. 2, s. 209-228. ISSN 1477-2280.
- FIOTT, D. 2015. *The common security and defense policy: National perspectives*. Gent: Academia Press, 2015. 115 s. ISBN 978-90-382-2524-1.
- FIOTT, D. 2018. Strategic autonomy: Towards "European sovereignty" in defense? In *European Union Institute for Security Studies*, 2018. [online] [cit. 2022-09-15]. Dostupné na internete: <<https://www.iss.europa.eu/content/strategic-autonomy-towards-european-sovereignty-defence>>.
- FIOTT, D. 2019. The poison pill: EU defence on US terms? In *European Union Institute for Security Studies*, 2018. [online] [cit. 2022-09-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/doro>>.
- GALBREATH, D. J. 2006. Latvian foreign policy after enlargement: Continuity and change. In *Cooperation and Conflict*, 2006, roč. 41, č. 4, s. 443-462. ISSN 1460-3691.
- GEGOUT, C. 2007. The EU and security in the democratic republic of Congo in 2006: Unfinished business. In *FORNET CFSP Forum*, 2007, roč. 5, č. 1, s. 5-9. [online] [cit. 2022-

- 09-15]. Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/3802527/The_EU_and_Security_in_the_Democratic_Republic_of_Congo_in_2006_an_Unfinished_Business>.
- GOETSCHER, L. 2000. Small states and the Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the EU: A comparative analysis. [online] [cit. 2022-09-11]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/zr04>>.
- GRÆGER, N. 2015. From “forces for good” to “forgives for status”? In Carvalho B. – Neumann, I. (Eds.): Small state status seeking: Norway’s quest for international standing. London : Routledge, 2015. s. 86-107. ISBN 978-0-41575-036-3.
- GRANT, C. – LEONARD, M. 2006. How to strengthen EU foreign policy. In Centre fo European Reform, 2006. [online] [cit. 2022-09-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/lhm1>>.
- GRØN, C. H. – Wivel, A. 2011. Maximizing influence in the European Union after the Lisbon Treaty: From small state policy to smart state strategy. In *Journal of European Integration*, 2011, roč. 33, č. 5, s. 523-539. ISSN 1477-2280.
- HEISBOURG, F. 2004. The French-German duo and the search for a New European security model. In *The International Spectator*, 2004, roč. 39, č. 3, s. 61-72. ISSN 0393-2729. [online] [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/cozx>>.
- HILL, C. 2005. Closing the capabilities-expectations gap. In Peterson, J. – Sjursen, H. (Eds.): *A Common Foreign Policy for Europe?: Competing Visions of the CFSP*. London : Routledge, 2005, s. 18-38. ISBN 978-1-13469-744-1.
- HILL, C. 2006. The European powers in the security council: Differing interests, differing arenas. In Laatikainen, K. – Smith, K. (Eds.): *The European Union at the United Nations*. London : Palgrave Macmillan, 2006, s. 49-69. ISBN 978-0-230-50373-1.
- HIRSCH, M. (1976). Influence without Power: Small states in European politics. In *The World Today*, 1976, roč. 32, č. 3, s. 116-117. ISSN 0043-9134.
- JAKOBSEN, P. V. 2009. Small states, big influence: The overlooked nordic influence on the civilian ESDP. In *Journal of Common Market Studies*, 2009, roč. 47, č. 1, 81-102. ISSN 0021-9886.
- JURČÁK, V. – JURČÁK, J. – SASARÁK, J. 2016. Hybridné hrozby – výzva pre Európsku úniu. In *Medzinárodné vzťahy 2016 : Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2016, s. 542-550. ISBN 978-80-225-4365-1.
- JURČÁK, V. – MARTAUS, T. 2021. Lisabonská zmluva a bezpečnosť. In *Politické vedy*, 2021, roč. 24, č. 3, s. 33-50. ISSN 1335-2741. [online] [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ep78>>.
- JURČÁK, V. – TURAC, J. 2017. Hybridná vojna v kontexte súčasných medzinárodných vzťahoch. In *Medzinárodné vzťahy 2017: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2017, s. 453-463. ISBN 978-80-225-4488-7.

- KAJNC, S. 2005. *CFSP Watch 2005 – Slovenia*. [online] [cit. 2022-09-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/kzj3>>.
- KASEKAMP, A. 2005. *CFSP Watch 2005 – Estonia*. [online] [cit. 2022-09-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/fq12>>.
- KAZANSKY, R. – ANDRASSY, V. 2019. Conflict resolution approaches towards smart sustainability of internal relations. In *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 2019, roč. 6, č. 3, s. 1468-1484. ISSN 2345-0282. [online] [cit. 2022-09-15]. Dostupné na internete: <[https://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.3\(29\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.3(29))>.
- KAZANSKÝ, R. 2018. *Nové prístupy k transformácii bezpečnostného sektora*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálnych študií, 2018. 133 s. ISBN 978-80-7556-040-7.
- KELEMEN, M. a kol. 2010. The comprehensive approach: an effective tool in the pursuit of national security and defense interests? In *Connections : the quarterly journal*, vol. 9, no. 2, pp. 79-88. ISSN 1812-1098.
- MAJCHÚT, I. 2018 . Vplyv významných externých aktérov na riešenie cyperského konfliktu. In *Politické vedy*, 2018, roč. 21, č. 1, s. 58-76. ISSN 1335-2741. [online] [cit. 2022-09-14]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/iqlr>>.
- McBEAN, K. 2005. Ireland. In Munro, E. (Ed.): *Challenges to neutral & non-aligned countries in Europe and beyond*. Geneva : Geneva Centre for Security Policy, 2005, s. 25-31. ISBN 978-2-83990-092-8.
- MENON, A. 2009. Empowering paradise? The ESDP at ten. In *International Affairs*, 2009, roč. 85, č. 2, s. 227-246. ISSN 1468-2346.
- MOLIS, A. 2006. The role and interests of small states in developing European security and defense policy. In *Baltic Security and Defense Review*, 2006, roč. 8, s. 81-100. ISSN 1736-3780. [online] [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/knko>>.
- MORAVCSIK, A. 1993. Preferences and power in the European community: A liberal Intergovernmentalist approach. In *Journal of Common Market Studies*, 1993, roč. 31, č. 4, 473-524. ISSN 0021-9886.
- MOURITZEN, H. 2006. The nordic-baltic area: Divisive geopolitics at work. In *Cambridge Review of International Affairs*, 2006, roč. 19, č. 3, s. 495-511. ISSN 0955-7571.
- NASRA, S. – DEBAERE, P. 2012. The European Union in the G20: What role for small states? In *Cambridge Review of International Affairs*, 2012, roč. 29, č. 1, s. 209-230. ISSN 0955-7571.
- NASRA, S. 2011. Governance in EU foreign policy: Exploring small state influence. In *Journal of European Public Policy*, 2011, roč. 18, č. 2, s. 164-180. ISSN 1466-4429.

- NEČAS, P. – KOLLÁR, D. 2018. Bezpečnostná stratégia EÚ a jej význam pre sektorovú bezpečnosť. In *Medzinárodné vzťahy 2018 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava : Ekonóm, 2018. s. 519-529. ISBN 978-80-225-4602-7.
- NEUMANN, I. B. – GSTÖHL, S. 2012. Introduction Lilliputians in Gulliver's world? In Ingebritsen, C. – Neumann, I. B. – Gstöhl, S. – Beyer, J. (Eds.): *Small states in international relations*. Seattle : University of Washington Press, 2012, ISBN 978-0-29580-210-7.
- NUGENT, N. 2016. Enlargements and their impact on EU governance and decision-making. In *Journal of Contemporary European Research*, 2016, roč. 12, č. 1, s. 424-439. ISSN 1815-347X. [online] [cit. 2022-09-13]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/x279>>.
- NUTALL, S. 2005. Coherence and consistency. In Hill, C. – Smith, M. (Eds.): *International relations of the European Union*. Oxford : Oxford University Press, 2005, s. 91-112. ISBN 978-0-19873-732-2.
- OJANEN, H. 2000. Participation and influence: Finland, Sweden and the post-Amsterdam development of the CFSP. In *European Union Institute for Security Studies*, 2000. [online] [cit. 2022-09-19]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ujrt>>.
- PALOSAARI, T. – RAIK, K. (2004). It's talking part that counts: The new member states adapt to EU foreign and security policy. In *The Finnish Institute of International Affairs*, 2004. [online] [cit. 2022-09-16]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/yow3>>.
- PASTORE, G. 2013. Small new member states in the EU foreign policy: Towards 'small state smart strategy'? In *Baltic Journal of Political Science*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 67-84. ISSN 2424-5488. [online] [cit. 2022-09-13]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/molv>>.
- PEDI, R. – SARRI, K. 2019. From the 'small but smart state' to the 'small and entrepreneurial state': Introducing a framework for effective small state strategies within the EU and beyond. In *Baltic Journal of European Studies*, 2019, roč. 9, č. 1, s. 3-19. ISSN 2228-0596. [online] [cit. 2022-09-12]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/msiq>>.
- PEDI, R. 2019. The (small) state of the union: Assessing the EU's ability to implement its global strategy. In *New Perspectives*, 2019, roč. 27, č. 1, 1-31. ISSN 2336-8268. [online] [cit. 2022-09-19]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/cvru>>.
- PROCHÁZKA, J. – NEČAS, P. 2020. Prístupy k tvorbe bezpečnostných a obranných stratégií. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Belianum - Univerzita Mateja Bela, 2020. 202 s. ISBN 978-80-557-1656-5.
- RIDDERVOLD, M. – NEWSOME, A. 2018. Transatlantic relations in times of uncertainty: Crises and EU-US relation. In *Journal of European Integration*, 2018, roč. 40, č. 5, s. 505-521. ISSN 1477-2280.
- ROŽŇÁK, P. 2015. *Mechanismy fungování Evropské unie*. Ostrava : Key Publishing, 2015. 331 s. ISBN 978-80-7418-237-2.

- ROŽŇÁK, P. 2019. Zahraniční bezpečnostní a obranná politika členských států Evropské unie. In *Národní a mezinárodní bezpečnost 2019 – zborník vedeckých a odborných prác z mezinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika, 2019, s. 415-423. ISBN 978-80-8040-582-3.
- SANGIOVANNI, M. E. 2003. Why a common security and defence policy is bad for Europe. In *Survival*, 2003, č. 45, č. 4, s. 193-206. ISSN 1468-2699.
- SJURSEN, H. 2004. Changes to European security in a communicative perspective. In *Cooperation and Conflict*, 2004, roč. 39, č. 2, s. 107-128. ISSN 1460-3691.
- SMITH, K. E. 2005. Beyond the civilian power EU debate. In *Politique européenne*, 2005, roč. 3, č. 17, s. 63-82. ISSN 1623-6297. [online] [cit. 2022-09-18]. Dostupné na internete: <<https://www.cairn.info/revue-politique-europeenne-2005-3-page-63.htm>>.
- STEINMETZ, R. – WIVEL, A. 2016. *Small states in Europe: Challenges and opportunities*. Abingdon : Ashgate, 2016. 248 s. ISBN 978-1-31705-430-6.
- THORHALLSSON, B. – KIRBY, P. 2012. Financial crises in Iceland and Ireland: Does European Union and Euro membership matter? In *Journal of Common Market Studies*, 2012, roč. 50, č. 5, 801-818. ISSN 0021-9886.
- THORHALLSSON, B. - WIVEL, A. 2006. Small states in the European Union: What do we know and what would we like to know? In *Cambridge Review of International Affairs*, 2006, roč. 19, č. 4, s. 651-668. ISSN 1474-449X. [online] [cit. 2022-09-15]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/kudi>>.
- TOCCI, N. 2019. Resilience and the role of the European Union in the world. In *Contemporary Security Policy*, 2019, roč. 41, 2, s. 176-194. ISSN 1352-3260 . [online] [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2019.1640342?journalCode=fmsp20>>.
- TOJE, A. 2008. The consensus—expectations gap: Explaining Europe’s ineffective foreign policy. In *Security Dialogue*, 2008, roč. 39, č. 1, s. 121-141. ISSN 1460-3640.
- TOJE, A. 2010. *The European Union as a small power: After the cold war*. London : Palgrave Macmillan, 2010. 250 s. ISBN 978-0-23028-181-3.
- TONRA, B. 2000. Denmark and Ireland. In Manners, I. – Whitman, R. (Eds.): *The foreign policies of European Union member states*. Manchester : Manchester University Press, 2000, s. 224-242. ISBN 978-0-71905-779-3.
- WALLACE, W. 1999. Small European states and European policymaking: Strategies, roles, possibilities. In W. Wallace (Ed.): *Between autonomy and influence: Small states and the European Union*. Oslo : Arena, 1999, s. 11-26. ISBN 978-1-59454-815-4.

WHITMAN, R. G. – ALGIERI, F. – BAUER, T. – BRUMMER, K. – STARK, H. 2006. *The Big 3 and ESDP: France, Germany and the United Kingdom*. Verlag Bertelsmann-Stiftung, 2006. 51 s. ISBN 978-0-23028-181-3.

WIVEL, A. 2005. The security challenge of small EU member states: Interests, identity and the development of the EU as a security actor. In *Journal of Common Market Studies*, 2005, roč. 43, č. 2, s. 339-412. ISSN 0021-9886.

WIVEL, A. 2010. From small states to smart state: Devising a strategy for influence in the European Union. In Steinmetz, R. – Wivel, A. (Eds.): *Small states in Europe: Challenges and opportunities*. Abingdon : Ashgate, 2016, s. 15-30. ISBN 978-1-31705-430-6.

plk. gšt. v. z. doc. Ing. Radoslav Ivančík, PhD. et PhD., MBA, MSc.

Akadémia Policajného zboru

Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

+421 9610 57490

radoslav.ivancik@akademiapz.sk